

Економічні науки

УДК 657

Усенко Ірина Олегівна

*студентка Інституту банківських технологій та бізнесу
Державного вищого навчального закладу
«Університет банківської справи»*

Усенко Ирина Олеговна

*студентка Института банковских технологий и бизнеса
Государственного высшего учебного заведения
«Университет банковского дела»*

Usenko Iryna

*Student of the Institute of Technology and Business Banking of the
State Higher Education Institution "Banking University"*

**СТАН ТА АНАЛІЗ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ ТА
ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОБЛІКУ В ПРОФСПІЛКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ
СОСТОЯНИЕ И АНАЛИЗ БЕЗНАЛИЧНЫХ РАСЧЕТОВ В УКРАИНЕ И
ОСОБЕННОСТИ ИХ УЧЕТА В ПРОФСОЮЗНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ
STATUS AND ANALYSIS CASHLESS PAYMENT IN UKRAINE AND
FEATURES OF ACCOUNTING FOR TRADE UNION ORGANIZATIONS**

Анотація. У статті досліджено відмінність між готівковими та безготівковими розрахунками, окреслено особливості безготівкових розрахунків та принципи здійснення в профспілкових організація. Проведено аналіз безготівкових розрахунків профспілок. Окреслено бухгалтерські рахунки обліку відповідних розрахунків

Ключові слова: грошові розрахунки, безготівкові розрахунки, безготівковий обіг, облік безготівкових розрахунків.

Аннотація. В статті досліджено різницю між наличними і безналичними розрахунками, позначено особливості безналичних розрахунків і принципи здійснення в профсоюзних організаціях. Проведено аналіз безналичних розрахунків профсоюзів. Визначено бухгалтерські рахунки обліку відповідних розрахунків.

Ключевые слова: денежные расчеты, безналичные расчеты, безналичный оборот, учет безналичных расчетов.

Summary. The paper investigates the distinction between cash and non-cash settlements, particularly designated non-cash payments and principles of implementation for trade union organizations. The analysis of non-cash settlements in trade union organizations was made.

Key words: cash payments, cashless payments, cashless transactions, recording of non-cash payments.

Вступ. Безготівкові розрахунки є одними з основних способів розрахунків між підприємствами, організаціями та установами як в Україні, так і в інших країнах світу. Безготівкові розрахунки дають можливість значно скоротити кількість готівкових грошових коштів, що знаходяться в обігу в країні та частку ризику при розрахунках покупців з постачальниками.

Проблемою розвитку ринку безготівкових розрахунків займалися В. І. Міщенко [10], Н. Бондаренко, О. Вовчак [8], С. Волосович, О. Малолеткова [9] та інші.

Постановка завдання. За мету статті було обрано дослідження сучасного стану безготівкових розрахунків України та особливості їх обліку в профспілкових організаціях.

Виклад основного матеріалу. Грошові розрахунки, які здійснюються профспілками, можуть здійснюватися як готівкою, так і в безготівковому порядку. В сукупності ці грошові розрахунки створюють грошовий обіг профспілок.

Безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді [8].

Безготівкові розрахунки в профспілках здійснюються у відповідності до нормативно-правових актів державного рівня регулювання бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків (табл. 1).

Таблиця 1

Державні нормативно-правові акти, що регламентують бухгалтерський облік безготівкових розрахунків

№ п/п	Назва Закону, нормативного акту, Інструкції, Положення, МСА, МСБО, МСФЗ, П(С)БО	Стислий зміст та ступінь використання в процесі обліку, контролю та аналізу досліджуваних об'єктів
1	Господарський кодекс України (ГКУ) [1]	Встановлено межі господарсько-правової відповідальності за невиконання договірних умов та порядок відшкодування збитків. Визначено особливості здійснення ЗЕД
2	Податковий кодекс України (ПКУ) [2]	Визначено сутність поняття "кошти", а також можливість включення позитивної та негативної курсової різниці до складу доходів або витрат в податковому обліку
3	Цивільний кодекс України	Зазначено строк позовної давності дебіторської

	(ЦКУ) [3]	заборгованості, визначено права та обов'язки банку при відкритті поточного та інших рахунків у банку, прописано черговість списання грошових коштів з рахунків банку
4	Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [5]	Визначено правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні
5	Закон України "Про банки і банківську діяльність" [4]	Визначає основні вимоги щодо банківського обслуговування рахунків. Глава 11 встановлює обов'язок банків ідентифікувати клієнтів, які відкривають рахунки та осіб, уповноважених діяти від імені зазначених клієнтів
6	Закон України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" [6]	Визначає коло осіб, яким банки мають право відкривати рахунки, а також орган (Національний банк України), який встановлює порядок відкриття банками рахунків та їх режими. Види рахунків, що можуть відкриватися банками

Джерело: розроблено автором

Таким чином, ГКУ та ЦКУ регламентують загальні питання щодо організації бухгалтерського обліку. Зокрема, ГКУ регулює договірні відносини між суб'єктами господарювання, відповідальність за невиконання договірних зобов'язань, а також регламентує поведінку суб'єктів господарювання при здійсненні безготівкових розрахунків.

ЦКУ регулює питання щодо використання грошових коштів, які знаходяться на банківських рахунках, а також питання щодо строку позовної давності дебіторської заборгованості. Відповідно до ст. 1070 ЦКУ за користування грошовими коштами, що знаходяться на рахунку клієнта, банк повинен сплачувати відсотки, сума яких зараховується на рахунок клієнта, якщо інше не встановлено договором або законом.

Основними нормативними документами, що регламентують бухгалтерський облік операцій з безготівковими коштами є Закон України "Про банки і банківську діяльність" [4] та Закон України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" [6]. Закон України "Про банки і банківську діяльність"

визначає основні вимоги щодо банківського обслуговування рахунків.

Організаційна модель обліку безготівкових розрахунків профспілок має вигляд як на рис. 1.

Рис. 1. Загальна схема організації обліку безготівкових розрахунків профспілок

У сукупному грошовому обороті найбільшу питому вагу отримують безготівкові розрахунки, так як вони володіють рядом переваг перед готівково-грошовими розрахунками.

Ці переваги відображаються, передусім, у прискоренні розрахунків, економії витрат, пов'язаних з перевезенням готівки, їх перерахунком і зберіганням. Застосування безготівкових розрахунків зменшує потребу в обороті грошових знаків держави. Крім того, при даних розрахунках грошова

маса акумулюється в банках і створюються умови для контролю за їх цільовим використанням.

Безготівкові розрахунки в профспілкових організаціях України здійснюються лише за рахунок одного виду розрахункових документів – платіжного доручення.

Розрахунки між профспілковими організаціями проводяться в безготівковій формі шляхом переказу коштів з банківських рахунків однієї юридичної особи на рахунки іншого на підставі платіжного доручення.

Для оплати товарів, послуг, перерахування коштів та інших операцій з грошовими коштами в сучасних умовах в профспілках почали використовувати спеціальний засіб платежу у вигляді банківської платіжної картки. Умови випуску та використання цього платіжного інструмента визначені Положенням про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням, затвердженого постановою Правління НБУ від 19.04.05 № 137 [7].

Платіжна картка — це спеціальний платіжний засіб у вигляді виготовленої і виданої пластикової або іншого виду картки для оплати товарів та послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, одержання готівки у касах банків, у банкоматах та інших розрахункових операцій за договором між банком і клієнтом.

Витрати з контрагентами в профспілках обліковуються на субрахунок 631 «Розрахунки з постачальниками».

Розрахунки за податками й платежами в профспілках застосовуються при сплаті ПДФО із заробітної плати та військового збору виконавчого апарату обкому профспілки. Для цього використовується субрахунок 641 «Розрахунки за податками».

Для обліку сплати коштів по єдиному соціальному внеску

використовується рахунок 651 «Розрахунки за страхуванням».

Для обліку перерахування профспілкових внесків вищим органам профспілки згідно статутних вимог використовується рахунок 682 «Внутрішні розрахунки».

Вивчення стану розрахунків показало, що в профспілках практично не застосовуються готівкові розрахунки. Як виключення, допускається оплата готівкою придбання товарів у фізичних осіб-підприємців при неможливості їх придбання в торгівельній мережі (придбання квітів, шиномонтажні роботи і таке інше) на незначні суми. Для придбання канцтоварів, інших товарів в організації застосовується банківська картка. Облік витрат по ній ведеться на субрахунку 335 «Кошти на банківських картках».

У той же час, профспілки в обслуговуючому банку, мають можливість отримати кошти для виплати заробітної плати управлінському апарату і інших виплат (матеріального заохочення, на відрядження) та готівку на поточні потреби, господарські витрати. Для отримання готівкових коштів з поточного рахунку в організації використовується чекова книжка з грошовими чеками.

Отримані профспілками кошти мають цільове обов'язкове використання, яке затверджується кошторисом на щорічній основі.

Аналіз руху коштів на поточному рахунку здійснюється на основі звітних (базуючись на фінансовий звіт до ЦК Профспілки), так і планових показників (затвердженого кошторису). При цьому останні виступають одночасно інструментом управління грошовими потоками. Це досягається шляхом контролю за відповідністю їх реального руху до планових показників та прийняттям необхідних коригуючих заходів.

У зв'язку з тим, що профспілки не ведуть виробничої діяльності, вони мають незначний обсяг безготівкових платежів, більшість з яких носять

постійний характер. Різновиди безготівкових платежів розглянуто на рис. 2.

Рис. 2. Різновиди безготівкових розрахунків профспілок

Аналізуючи нерегулярні платежі профспілок, зроблено висновок про рідкість безготівкових розрахунків з контрагентами. При здійсненні таких розрахунків визначено їх процес:

1. Укладення договору з контрагентом.
2. Отмання товару, видаткової накладної та рахунку-фактури від постачальника.
3. Складання платіжного доручення на перерахування суми коштів згідно з рахунком.
4. Проведення контролю списання коштів з рахунку профспілки по

виписці банку.

Для зменшення готівкового обігу, згідно з рекомендаціями Федерації профспілок України оформлюють платіжні картки в банківських установах. В виконавчому апараті обласних організацій профспілок проведені роботи по оформленню зарплатних карток.

Аналізуючи стан безготівкових розрахунків в профспілках, можна зробити такі **висновки**:

- безготівкові розрахунки здійснюються через банк шляхом перерахування коштів з рахунку платника на рахунок одержувача коштів;
- кошти зберігаються в банках, за винятком залишків готівки в касі;
- розрахункові документи банк приймає до виконання в межах наявних коштів на рахунку організації;
- розрахунково-касове обслуговування здійснюється на договірній основі;
- аналіз безготівкових розрахунків дає змогу контролювати заборгованість, регулювати її погашення, зменшуючи ризики діяльності профспілкових організацій.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

3. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=435-15>.
4. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
5. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996-XIV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
6. Закон України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” від 05.04.2001 № 2346-III зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
7. Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням: Постанова Правління НБУ від 19.04.05 № 137 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE10823.html.
8. Вовчак О. Д. Платіжні системи: [Навч. посібник] / О. Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргало, Т. Я. Андрейків – К.: Знання, 2008. – 341 с.
9. Малолеткова О. Нюанси безготівкових розрахунків [Текст] / Оксана Малолеткова // Урядовий кур'єр. - 2013. - № 175 (26 верес.). - С. 13.
10. Міщенко С. Вдосконалення системи безготівкових роздрібних платежів [Текст] / С. Міщенко / Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка // відп. ред. В. Д. Базилевич. - Київ : Київський ун-т, 2014. - Вип. 5(158): Економіка. - С. 22-28.